

HOVIK AFIAN

ROȘU

Traducere din limba armeană și note
de SERGIU SELIAN

INTEGRAL

Anul 20...

Mașina nu înainta cu viteză mare. Nici n-ar fi putut: drumul era hârtopit și de foarte departe putea părea că „Ford”-ul vișiniu pur și simplu dansa. Înăuntru, cânta Joe Cocker, *Desferecă-mi inima*. Arus privea afară pe fereastră. Priveliștea nu era deloc atractivă, însă de partea cealaltă se afla Aram. Tăceau amândoi. Căci se iubeau sau dragostea se sfârșise ca întinderea unei țări mici. Abia... sau mai exact încă de 23 de ani căsătoriți, Aram și Arus ajunseseră la hotar, și al dragostei, și al țării. Imaginile născocite, ideale se șterseseră de mult: Arus pricepuse că Aram nu era deloc un om neobișnuit, cum i se păruse când îl remarcase prima oară, când se sărutaseră prima oară. Ca numeroși alți bărbați, el ziua visa și noaptea, ostenit, dormea, puțeau și picioarele lui îngrozitor, mânca și el fără să-și dea seama cum era gătită mâncarea și cum se făcea că vesela era întotdeauna curată. Aram pricepuse, la rândul său, că Arus nu era decât o femeie obișnuită, ca de pildă nevasta cizmarului vecin de parter, care mirosea mereu a untdelemn și îl bodogănea întruna pe bărbat-su, drept care bietul de el, necăjit, dregea încălțări până la 1 noaptea în mica lui dugheană verde, în vreme ce din fereastră deschisă a casei lor se auzea sforăitul neveste-sii.

Începuseră să se perceapă unul pe altul așa cum erau, ceea ce întotdeauna provoacă în mod inevitabil stres, mai ales atunci când există dorința de a avea copii, care în decursul anilor este învinsă în războiul purtat împotriva posibilității.

Medicii spusese că Aram avea probleme. Au suportat cu greu, dar au suportat. Inițial, întorceau capul și se uitau după toți copiii, apoi numai Arus mai făcea asta. La început cu discreție, ca să nu simtă Aram, pe urmă în mod deliberat, pentru ca Aram să-și dea seama ce sacrificii făcea ea ca să trăiască împreună cu el... Au ținut chiar un câine. Cu botul gălbui și albicios, destul de vioi. Odată, însă, câinele a văzut o femelă în parcul municipal și s-a pornit să scheaune fără încetare nopțile, lângă ușa. În cele din urmă, Aram l-a dus în parc, a așteptat până când s-a ivit căteaua și, văzând că perechea era fericită, s-a îndepărtat pe neobservate. Pentru o țară mică, orașul era destul de mare și câinele nu s-a mai înapoiat acasă, spulberând toate stereotipurile privind câinii și mai cu seamă supraevaluarea stomacurilor lor. Probabil că asta avea legătură cu dimensiunea nu atât a orașului, cât a simțămintelor: indiferent de porunca a șaptea, și câinii iubesc, pe alți câini și cu fidelitate.

...Împușcătura l-a silit pe Cocker să tacă. Aram a oprit de îndată mașina.

— Ce-a fost asta, Aram? – a întrebat Arus la a doua împușcătură.

Aram a blocat ferestrele mașinii. Era sigur că glonțul nu putea să străpungă geamul, exact așa cum în acea cea mai lungă lună de mai fusese sigur că aveau să se iubească veșnic.

Au tăcut din nou. Focurile au continuat cam trei minute. Amândoi înghețaseră. Dacă la fiecare glonț moare un om, înseamnă că au murit 30 de inși; asta era de-acum genocid. Au așteptat încă șapte minute. Aram își îmbrățișase soția. Arus era de acord, de frică. Era de-acum al optulea minut de când nu se mai trăgea. Aram a întors cu grijă cheia motorului.

— Aram!... Încet, ai grijă.

Aram era grijuliu și, dacă nu s-ar fi auzit plescăitul apei țâșnite din groapă, ar fi fost tăcere deplină.

— Va să zică, trebuie să mi se facă frică pentru ca tu să mă-mbră-țișezi – Arus nu mai privea afară pe fereastră, pentru că de partea astălaltă era Aram.

— Sau ca să-mi dai voie să te-mbrățișez trebuie să ți se facă frică – Aram privea numai în față.

— Ție nu ți-e frică?

Surprins de întrebare, Aram și-a privit o clipă soția.

— De tine?

— Că ai să pierzi.

— Pe tine?

— Pe noi.

Iar au tăcut. Uitaseră de Cocker.

Hârtoapele au trecut, au început florile. Cele mai frumoase sunt cele de la hotar, fiindcă nu aparțin nimănui, odată ce tuturor le e teamă să le rupă. Erau atât de frumoase, încât soarele se întorsese spre ele, hotărând ca în ziua aceea să doarmă la sânul lor. Aram a oprit mașina lângă violete. Florile violete și cele vișinii erau o minune. Aram era pictor.

— Aici suntem în siguranță. Să coborâm – a spus Aram și și-a desfăcut centura de siguranță.

Arus a deschis ușa mașinii și a atins pământul cu vârful piciorului. A coborât prima din mașină. Era desculță. S-a uitat la cer și deodată s-a învățit pe loc, cu brațele întinse și privind în sus. Arus era balerină. Aram a surâs. N-ar fi vrut, dar a surâs și a ieșit din mașină, lăsând deschisă ușa.

Nu mai erau în doi. Florile erau mai numeroase. Niciunul dintre ei nu voia să vorbească cel dintâi. Amândoi simțeau nevoia tăcerii.

— Știi de ce ne aflăm aici? – Aram n-a rezistat: așa sunt bărbații, și în război, și în dragoste.

Arus se așezase pe pământ și privea ori căuta. Pesemne găsisese, în orice caz era calmă.

— Pentru că – a continuat Aram – hotarul este începutul și sfârșitul. Ne aflăm aici ca să alegem.

— Ca s-o luăm de la-nceput sau să terminăm totul? – Arus a zâmbit, dar fără zâmbet.

— Da.

— Nu există drum mai departe? Eu sunt eu și nu vreau s-o iau de la-nceput, cu atât mai puțin să termin totul. În schimb, vreau să merg înainte.

— Înainte nu-i țara noastră; mai mult, e țara dușmanului*.

— Iar în urmă, dacă tu mergi pe drumul tău, iar eu pe al meu, este țara noastră?

Vântul este singurul care poate pieptăna toate florile din lume. Și chiar asta făcea.

— Mi-e dor de noi – Aram era neliniștit. – Dragostea noastră a devenit o amintire. Tu nu mă ascuți, poate că nici eu pe tine.

— Eu continui să nu dansez, așa cum doreai, și nu te ascult? Tu continui să le pictezi cu toate detaliile trupurilor, or eu te rugasem să n-o faci, și tu mă ascuți?

— Vrei să te pictez?

— Vreau să trăiesc... Mai ales că...

— Mai ales că ce?... Că n-avem copii? Spune, de ce te ascunzi, de ce te prefaci?... Știi cât îți dorești. Crezi că eu nu vreau?...

Brusc, Aram s-a calmat:

— Știi ce visez mereu? Să am 13 copii. Nu știu de ce tocmai 13, pesemne ca să fie mai mulți decât apostolii...

---

* Referire la conflictul teritorial dintre statele învecinate Armenia și Azerbaidjan, provocat de declararea independenței în 1991 de către Karabaghul de Munte, ținut istoric de sorginte armeană, abuziv atribuit Azerbaidjanului de puterea sovietică în 1923. Următoarele referiri la război din cuprinsul cărții au în vedere conflictul armat din 1991-94, continuat și după armistițiul prin atacuri azere asupra Karabaghului și chiar Armeniei.

Au tăcut amândoi îndelung. Adierea de vânt îi mângâia pe amândoi. Poate că îi lua drept flori.

— Vreau să dansz — a repetat Arus.

— Numai pentru mine.

— De ce îi vezi în sală pe alții, în timp ce eu dansz?

— Pentru că sălile acelea sunt pline de copii care îți oferă flori și eu văd cum îi privești și cum te privesc părinții lor, și eu aud șoaptele lor.

Amintirea copiilor a făcut-o pe Arus să surădă, dar ea a remarcat, perspicace, altceva în vorbele soțului ei:

— Mă insultă?

— Te invidiază.

— Și nu e minunat că femeia pe care o invidiază o întreagă sală e a ta?

— Eu am nevoie de tihnă ca să pot picta... Am uitat culorile. Nu văd decât o culoare.

— Măcar e roșul?

— Mă iei peste picior.

— Iubesc... Iubesc florile astea, iubesc țara asta, îi iubesc pe toți prietenii ei și chiar și pe dușmani îi iubesc, o iubesc pe bătrâna ta mamă care sforăie în camera de alături, iubesc baletul și invidia sălii, da, îi iubesc pe toți copiii din lume și te iubesc pe tine... chiar și atunci când pictezi de parcă n-am avea nicio problemă...

Dragostea este singura care poate doborî toate florile din lume. Trupul Arusei emana aromele tuturor florilor. Aram părea să fie soarele coborât la pieptul florilor. Dacă există dragoste sub cerul liber, atunci Arus și Aram tocmai cu asta se ocupau. Dacă în acel moment dușmanul ar fi intrat în țară, atunci războiul ar fi fost învins de iubire. Poate...

Niciunul dintre ei nu voia să doarmă. Niciunul dintre ei nu voia să se ridice în picioare. Era întuneric. Deodată, Aram a sărit de la locul lui. S-a îmbrăcat la repezeală și s-a dus spre mașină. A întors

mașina în așa fel ca să nu aibă în față țara dușmanului. Arus a zâmbit și a alergat spre mașină, complet goală, cu rochia în mână.

— Plecăm? – a surâs Aram.

— Înainte.

— Înainte.

Mașina s-a urnit. Înainte erau hârtoapele.

Anul 20...

Barba încărunțită îi acoperea cicatricea. Cel mai nesuferit lucru din lume erau cârjele, dar fără ele nu se putea duce nici măcar la closet. Frunz nu spunea niciodată că el își jertfise tinerețea și viața în numele patriei. Stătea într-un picior atunci când se toasta pentru cei căzuți, pentru că nu avea decât un picior. Soția lui, căreia înainte de război îi dăruia primăvara iasomii și iarna trandafiri, n-a rezistat așteptării, care în timpul războiului este mai primejdioasă decât glonțul. Deși obișnuiau să numere stelele, totuși n-au avut copii. Dacă din mintea nocturnă a fiecărui ostaș care se gândea la soție s-ar fi născut un prunc, în fiecare clipă ar fi venit pe lume copii cât puzderia de stele. Înainte de război, Frunz fusese antrenor la echipa de fotbal a juniorilor. Într-o zi, pe câmpul de luptă, și-a întâlnit toată echipa. La război merg fie copiii ca să crească, fie adulții în numele copiilor ca să crească. Veniseră, cei de 15-16 ani, să se bată și puseseră detașamentului lor numele echipei de fotbal. Cel mai iute s-au despărțit de portar. Fuseseră încercuți și se căzneau s-o străpungă. Frunz se afla în fruntea lor. Și deodată a bubuit explozia. Iarăși au fost victime, și Frunz a rămas fără un picior.

Din detașament numai Frunz s-a înapoiat acasă. Nu se mai uită la fotbal, e scârbit de toate soiurile jocurilor de echipă. Odată, când venea acasă, a văzut că în curte copiii jucau fotbal. A intrat pe teren și a prins mingea. A luat-o și a spintecat-o. În cartier, se știa că era țicnit. El n-avea nimic împotriva, mai ales fiind convins că de la război ori ești adus mort, ori vii țicnit.

Nu aștepta nimic de la stat. Deși odată a venit de la un fond de stat o femeie drăguță, că *dacă prezentați documente doveditoare că ați participat la acțiunile militare, atunci statul vă alocă o pensie specială, nu-i cine știe ce, dar așa cum e statul așa e și ajutorul*. Dacă femeia n-ar fi avut ochi albaștri și o rochie drăguță, roșie, Frunz i-ar fi dat cu cârja în cap, drept dovadă elocventă a participării sale la acțiunile militare, dar cum afurisita era frumușică, el se putea alege cu un ajutor dublu, și pensie, și nevastă. Și Frunz a răspuns: *Dacă acceptați să trăiți cu mine, vă garantez că nopțile o să aveți dovezile cerute, și amândoi o să ne bucurăm de mica pensie dată de stat și de marea iubire dată de Dumnezeu*. Femeia a plecat de îndată. Pesemne că era credincioasă. După asta, guvernul nu l-a mai deranjat pe Frunz cu nicio figură. Numai o dată, după ce un ziarist tânăr, nu se știe de unde, îl găsisse pe Frunz și făcuse un interviu cu el ca fost participant la război, l-au sunat de la guvern și l-au întrebat: *Stimate domn, cu ce vă putem ajuta?* Iar Frunz a răspuns: *Vreau să mă trezesc în fiecare dimineață la vuietul mării și să adorm în fiecare seară la același vuiet. Puteți să lărgiți hotarele statului nostru în așa fel încât să mi se împlinească dorința?* Au închis telefonul. Pesemne că nu erau patrioți.

Nimeni nu știa cum trăia Frunz, și nici faptul că în timpul războiului omul nu mâncase vreme de o lună nici măcar o firimitură de pâine. În fiecare dimineață, pe când cocoșul încă dormea în coteț, el se scula și ieșea din casă. Mai întâi, mergea la cimitir. Iarna ducea iasomii, toamna – trandafiri. Întâmpina răsăritul alături de nevastă-sa. Într-un an, a hotărât să amenajeze mormântul cu mâna lui, dar pricepuse că atunci când omul are un singur picior nici cele două mâini nu-i lucrează. A rugat pe cineva să îngrădească într-un fel mormântul. Slavă Domnului, măcar la cimitir mai poți întâlni oameni buni, dezinteresați. L-au ajutat, au îngrădit mormântul cu pietre. Ieșea de la cimitir și umbla prin oraș. Avea un loc preferat: gara. Se ducea acolo, ședea cu orele pe o bancă și ziua toată aștepta; nu trenul, pentru că toate trenurile veneau și plecau, iar Frunz stătea neclintit.

Pur și simplu aștepta. Știa sigur că așteptarea ucidea, de pildă pe soția lui o ucisese. Pesemne că asta spera și el. Câteodată, cei care coborau din tren și cei care veniseră la întâmpinare îl vedeau pe Frunz care ședea nemișcat și îi aruncau niște monede. Frunz n-avea nimic împotriva. Seara, se înapoia acasă, cu o pâine sub braț. Uneori, cumpăra și cartofi, se mai întâmpla să ia și vin.

În ziua aceea, nu s-a dus la gară. Pe cele trei picioare ale lui, s-a urcat în autobuz.

— Un' te duci, ologule? – l-a întrebat un căpitan burtoș.

— Ca să mergi la luptă n-ai nevoie de picioare, ci de o inimă care n-a prins osânză – a spus el și a urcat în autobuz.

Cu o zi în urmă, iarăși atacase dușmanul. Iar era război.